

НЕЗАБУТНЯ, ОБПАЛЕНА ВІЙНОЮ, ЮНІСТЬ...

Автор - **Білик Юлія**, член гуртка «Літературне краєзнавство»,

учениця 9 класу Миколаївської ЗОШ I-III ступенів

Зачепилівського району Харківської області

Керівник: **Чуб Тамара Миколаївна**, керівник гуртка «Літературне краєзнавство»

Немає в нашому селі жодної людини, яка б не знала Кирсу Марію Олексіївну. Адже все своє життя Марія Олексіївна працювала вчителькою, 10 років – директором школи. А для мене Марія Олексіївна – сусідка, дуже цікава співрозмовниця, на долю якої випало багато труднощів і випробувань. Адже її дитинство і юність були обпалені важкими роками становлення народного господарства, війни та післявоєнної відбудови країни. Дізнавшись про це, я попросила її поділитися своїми спогадами.

«Моєю маленькою Батьківщиною є село Новоселівка. Та в дитинстві не думалося, що в майбутньому стільки доведеться пережити. Найстрашніші дитячі згадки – про страшний голодомор 1933 року. У нашій сім'ї було 10 чоловік: дідусь, бабуся, батько, мати і шестеро дітей. Було тяжко виживати в такий важкий період життя. Дідусь помер ще восени 1932 р. Батько їздив на Кубань, обмінював різні речі на хліб. Привезе хлібину, розріже всім по шматку, а ми як за себе кинемо. Він через деякий час знову їде, дістає хоч якусь їжу. Але цього було мало.

Нарешті повіяло весною. Ми вже всі були пухлі, вилазили на подвір'я, рвали молодий спориш і їли. А за городом було озеро. Наша мама ходила туди, рвала очерет, приносила додому, і ми виїдали його м'якеньку середину. Найстарший брат Микита пішов у поле, нав'яз зерна з соломи, наївся і там же помер. Почали й інші діти вмирати з голоду в селі. За травень 1933 р. померло у нашій сім'ї п'ятеро дітей та бабуся. Хоронили, де були місця, клали в одну яму по кілька чоловік.

У нас за городом було кладовище, там їх і поховали, як могли. З дітей я залишилась одна, хоч була пухла ще довго. А потім, як почала відходити, по ногах пішли глибокі гнілі рани, які залишилися на все життя. Коли в полі зібрали урожай, змололи жита, дали людям трохи борошна. Напекли селяни коржів, наїлися і від цього теж багато хто помер. А мама, як відтухла, цілий рік після роботи ходила на кладовище та голосила на все село. Люди говорили, що це Єфросинія голосить за своїми дітьми. Я восени пішла до школи і майже півроку ходила на милицях, так боліли ноги.

Страшне слово увірвалося в кожну душу - «війна». Це було 22 червня 1941 р. Всьому прийшов кінець: радощам, весіллям, бажанням, мріям, сподіванням. Ми чули, що десь ідуть бої, але ніколи не думали, що це дійде й до нас. А десь приблизно 15 вересня 1941 р. нас, підлітків, послали в с. Чернещину на горі розчищати місце для аеродрому. Ми там працювали, веселились, бігали. Увечері поверталися додому на підводі. Тільки доїхали до річки Орчик, як почули гул літака і страшний вибух. Нас розкидало з підводи в різні сторони. Це був німецький літак, який скинув бомбу на луках. Ми зі страхом ледве добралися додому. Ось я наяву тоді й побачила, що почалася війна і в нас. А через три дні опівдні на мотоциклах, машинах промчали німецькі солдати через наше село. Ми з мамою заховалися в

якусь яму за хатою. Найменший братик Ваня, якому було всього два місяці, залишився в хаті у колисці, підвішеній до стелі. Як ми переживали, щоб нас не знайшли солдати, та щоб братик залишився живий.

Під окупацією німців наше село було 2 роки. Жителі стали замкнутішими, обережнішими. Серед своїх з'явилися зрадники, поліцаї, старости. Та молодість брала своє. Ми збиралися біля двору моєї подруги Наді Кардаш, бо клубу в селі не було, співали, веселились, але з'являлися два поліцаї і розганяли нас. Гумові батоги аж свистіли в повітрі. Ми швидко розбігалися, і якщо десь потім крадькома і збиралися, то вже тихенько.

На 12 травня 1942 року було заплановано вивіз молоді 1923 – 1925 років народження на примусові роботи до Німеччини з сіл Чернещина і Новоселівка.

Як же тоді буйно цвів бузок! Його пахощі разносилися по всьому селу. А соловейки витьохкували, аж заливалися піснями. Ми вже всі зібралися на краю села і чекали підвід з Чернещини. Раптом з'явився жандарм Краснік. Матері плакали, голосили, а він батогом як замахнувся, кінь став на диби, і всі порозбігалися в різні сторони. Та скоро повернулися, бо вже показалися перші підводи з Чернещини. Довгою колоною із 120 підвід з дівчатами і хлопцями рушили на Зачепилівку. Крик, плач супроводжував колону.

Наша підвода була другою ззаду, і ми з дівчатами посхоплювалися з неї і побігли степом в сторону Педашки. Вслід нам пролунали постріли, але ми вже були далеко. Ввечері добралися до радгоспу «Коржиха», до рідної тітки Настусі.

Там ми ховалися на горищі, а через 3 дні вирушили додому. Вночі ішли степом, через село Климівка. Пізно ввечері дійшли додому. Довго ховалися на горищі, а коли все стихло, пішли працювати. Але так було недовго. Знову почали ганятися за молоддю. Нас кілька чоловік вночі втекли в ліс і там ховалися, а на ранок мама прийшла до річки, почала гукати, щоб я поверталася додому, бо в заручники взяли батька. Знову нас забрали, а батьків повернули. Нас розмістили в Зачепилівці в приміщенні «Заготзерна», де ми просиділи 4 доби. Потім прийшов поїзд за молоддю. У нас, втікачів, були довідки, що ми працювали в радгоспі на жнивах (які нам дістав один поліцай), тому нас відпустили. У вересні 1943 р прийшли наші війська. Пам'ятаю той день: 18 вересня стало дуже тихо, ходив по селу есесівець і підпалював всі хати, сараї, усе збіжжя. І, очевидно, наш снайпер його застрелив, бо він довго лежав у рівчаку. У нас згоріла хата, сарай, сіно, клуня, погрібник. Ми з мамою вирішили погасити хоч хатні двері, щоб щось взяти, бо ми ховалися в окопі під грушею, і з їжі в нас була одна хлібина і помідори.

Я носила воду з колодязя, і раптом чую тупіт - за мною гнався есесівець з автоматом. Я швидко побігла до окопу, а він за мною. Тут були моя мама і троє маленьких діток. Мама впала на коліна, обіймала його ноги і просила, щоб не стріляв. Я притулила братика, якому було 2 роки, до себе і подумки прощалася з світом. Діти кричали, а він запитав: «Чей ребёнок?» Я відповіла, що мій. А він питає: «Скільки тебе лет?». Кажу: «16!» Він засміявся, підняв автомат і тричі вистрелив угору. Потім пішов через город, запитавши, скільки км. до Полтави (мабуть, саме туди зібрався тікати). Я зійшла в окоп, лягла і відчула, ніби в мене відірвалося серце. А на ранок в моїх косах з'явилось сиве пасмо... А того есесівця б і сьогодні впізнала, бо то була моя смерть. Надвечір прийшли наші війська. Ми гостили їх чим могли. Батько з фронту не часто слав листи. А 17 лютого 1945 р. загинув під Будапештом. Десь там і похований...»